

КОВИД-19 И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ТРАФИКА НА ХОРА – СВЕТОВНИ И НАЦИОНАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ

Виола Банкова¹
e-mail: viola_bankova@unwe.bg

Резюме

КОВИД-19 пандемията предизвиква сериозни икономически и социални последици на глобално ниво, които засягат и проблема с трафика на хора. Пандемията не е причинител на трафика на хора, но може да усилва факторите, които способстват за експлоатацията на хора, по-специално на тези от най-уязвимите сектори. Целта на настоящата публикация е да анализира влиянието на КОВИД-19 върху трафика на хора в световен мащаб, с акцент върху Р България. В рамките на изследването е проучено как КОВИД-19 е променил динамиката на трафика на хора, как са се променили условията за експлоатация на жертвите и какви мерки са предприети за борба с трафика на хора в периода на пандемия.

Ключови думи: КОВИД-19, пандемия, трафик на хора, Р България, национални тенденции

JEL: F15, J16, K14, K37, O15, O17

Увод

Пандемията от КОВИД-19 е глобална здравна криза, която има сериозни социално-икономически последици за много страни и сектори. Едно от най-уязвимите и проблематични престъпни явления е това на трафика на хора, който засяга милиони жертви по света. Това е тежко престъпление срещу човечността, което нарушава основните права и свободи на човека. Трафикантите се възползват от бедността, социалната изолация, дискриминацията и липсата на образование и работа на своите жертви, за да ги подложат на различни форми на експлоатация, като принудителен труд, сексуално робство, принудителни бракове и търговия с органи.

В тази публикация се разглежда как КОВИД-19 повлиява на трафика на хора, в частност в Р България. В хода на проучването са анализирани как здравните и ограничителните мерки, приложени от правителството за справяне с разпространението на вируса, се отразяват на риска от попадане в мрежите на трафикантите. Как пандемията е променила моделите и маршрутите на тази престъпна дейност, както и начина на рекрутиране и контрол.

¹ Докторант, катедра „Национална и регионална сигурност“, УНСС

Как е засегнала работата на институциите и неправителствените организации, които се борят с него. Използвани са данни от официални източници, както и от международни доклади и проучвания. Предложени са някои препоръки за подобряване на положението и защитата на правата на жертвите на трафика на хора в условията на пандемия. В хода на изследването са приложени конкретни методи: основен документален анализ и анализ на статистическа информация.

Тезата представя анализ на глобалните и национални тенденции в трафика на хора през периода на пандемията КОВИД-19, изследвайки комплексното въздействие върху миграционните потоци, работната мобилност и социалната структура. Проучването на промените в движението на хора, както в глобален, така и в национален контекст, подчертава необходимостта от комплексни стратегии за справяне с предизвикателствата пред човешката мобилност в епохата на пандемията.

Влияние на КОВИД-19 върху социално-икономическите условия и уязвимостта на потенциалните жертви

КОВИД-19 е инфекциозно заболяване, причинено от нов коронавирус, което се разпространява чрез капков контакт и близък контакт със заразени хора. Първият случай на КОВИД-19 е отчетен в Китай през декември 2019 г., а през март 2020 г. Световната здравна организация (СЗО) обявява пандемия. Оттогава заболяването е засегнало повече от 200 милиона души и е причинило повече от 4 милиона смъртни случая по целия свят (WHO, 2023).

КОВИД-19 има дълбоко отрицателно въздействие върху световната икономика, като е причинил рецесия, безработица, бедност и социална изолация. Според Световната банка световният БВП е спаднал с 3,5% през 2020 г., а около 120 млн души са паднали под прага на екстремната бедност (World Bank, 2020). Според Международната организация на труда около 255 милиона работни места са загубени през 2020 г., а доходите от труд са намалели с 8,3% (КНСБ, 2021).

Тези социално-икономически последствия са увеличили уязвимостта на милиони хора по света към трафик на хора. Според доклад на ООН от 2020 г. пандемията е увеличила риска от експлоатация за много групи, като роми, бежанци, мигранти, работници в неформалния сектор, жени и деца. Тези групи са изправени пред по-голяма несигурност, дискриминация, насилие и липса на алтернативи за препитание. Трафикантите се възползват от тези обстоятелства, като предлагат фалшиви обещания за работа, образование или любов. Жертвите често не разполагат с достатъчно информация или ресурси за да се защитят или да потърсят помощ.

В Р България КОВИД-19 също е имал негативен ефект върху икономиката и обществото. Според Националния статистически институт БВП на Р България е спаднал с 3,8% през 2020 г., а безработицата е достигнала 5,2% (NSI, 2021). Според Евростат Р България има най-високия процент на риск от бедност или социално изключване в ЕС - 32,5% през 2019 г. Според Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) КОВИД-19 е повлиял на уязвимостта на потенциалните жертви на трафик на хора в Р България, като е засегнал предимно жени и деца. Жените са изправени пред по-голям риск от домашно насилие, сексуално посегателство и изоставяне. Децата са изложени на по-голям риск от онлайн измами, сексуално злоупотребяване и отклоняване от училище. Тези фактори могат да увеличат вероятността децата да станат жертви на трафик на хора за сексуална или трудова експлоатация.

Здравни и ограничителни мерки

Здравните и ограничителните мерки, приложени от правителството за справяне с разпространението на КОВИД-19, имат както положителни, така и отрицателни ефекти върху риска от попадане в мрежите на трафикантите, както и върху способността на държавните институции и неправителствените организации да предотвратяват и да се борят с това явление.

От една страна, въпросните мерки могат да допринесат за намаляване на трафика на хора, като ограничат мобилността и контактите между хората, които са потенциални жертви или извършители на това престъпление. Според доклада на Държавния департамент на САЩ за 2021 година, Р България е засилила граничния контрол и сътрудничеството с чужди правителства по няколко програми с цел възпиране на така наречения трафик на трудова заетост. Освен това, посочените мерките могат да повишат осведомеността и чувствителността на обществото към проблема с трафика на хора, като стимулират солидарността и подкрепата между хората, които са изложени на риск или са пострадали от това явление.

От друга страна, здравните и ограничителните мерки могат да увеличат риска от попадане в мрежите на трафикантите, като създадат условия за социална изолация, бедност, безработица, дискриминация и безнаказаност. Над 150 са жертвите на трафик на хора за 2022 година у нас, по данни на прокуратурата. Това са само докладваните случаи, по които тече досъдебно производство. Реалният брой на жертвите остава загадка, но проблемът с този вид съвременен робство не бива да бъде подценяван. Мерките могат да затруднят и работата на държавните институции и неправителствените организации, които се занимават с предотвратяване, разкриване, преследване и подпомагане на жертвите на трафик на хора. Според доклада на Държав-

ния департамент на САЩ за 2021 година, Р България разследва, преследва и осъжда по-малко трафиканти. Съдилищата продължават да издават условни присъди за повечето трафиканти, чиято вина е призната, като едва 29% от тях получават значителни присъди. Това подкопава по-широките усилия в борбата с трафика и отслабва разубеждаващия ефект. Посочва се още, че корупцията в правоприлагането и съдебната система продължават да забавят прогреса, а предполагаемото съучастие в престъпленията, свързани с трафик на хора, продължава да е безнаказано.

В обобщение, можем да кажем, че здравните и ограничителните мерки, приложени от правителството за справяне с разпространението на КОВИД-19, имат сложен и противоречив ефект върху трафика на хора в Р България. За да се справим с този сериозен проблем, е необходимо да се прилагат интегрирани и координирани действия от страна на всички заинтересовани страни, като се вземат предвид специфичните нужди и права на жертвите и рисковите групи.

Промяна в моделите и маршрутите на трафика на хора по време на КОВИД-19

Пандемията от КОВИД-19 е имала значително влияние върху трафика на хора, като е променила моделите и маршрутите на този престъпен феномен, както и начина на рекрутиране и контрол на жертвите. Според доклад на ООН от 2020 г., КОВИД-19 е увеличил риска от трафик на хора, като е засегнал негативно социално-икономическото положение на множество хора, е ограничил достъпа до обществени и социални услуги, е затруднил идентифицирането и защитата на жертвите и е повлиял на работата на правоприлагащите органи и съдебната система.

Някои от основните промени в моделите и маршрутите на трафика на хора, свързани с КОВИД-19, са:

- Увеличаване на трафика на хора в рамките на една и съща държава или регион, като се използват по-кратки и по-скрити маршрути, за да се избегнат граничните контроли и ограниченията за пътуване.
- Увеличаване на трафика на хора за цели на сексуална експлоатация, особено на жени и деца, като се използват онлайн платформи и социални медии за рекрутиране, рекламиране и доставка на жертвите до клиентите.
- Увеличаване на трафика на хора за цели на принудителен труд, особено в сектори, свързани с отговора на КОВИД-19, като здравеопазване, селско стопанство, хранителна промишленост, домакински услуги и доставки.

- Увеличаване на трафика на хора за цели на принудителна просия, като се използват нови форми на измама и принуда, свързани с КОВИД-19, като например обещания за ваксини, лечение, хуманитарна помощ или социални подпомагания.
- Начинът на рекрутиране и контрол на жертвите на трафик на хора също е претърпял промени в резултат на пандемията. Някои от тези промени са:
- Използване на онлайн технологии и социални медии за рекрутиране, контрол и управление на жертвите, като се избягва физическият контакт и се затруднява откриването от правоприлагащите органи.
- Използване на КОВИД-19 като средство за заплахата, принуда и изнудване, като се твърди, че жертвите са заразени, че няма други възможности за работа или живот, че трябва да платят дългове за ваксини или лечение, или че ще бъдат арестувани или депортирани, ако се обръщат към органите.
- Използване на КОВИД-19 като средство за изолация, ограничаване и контрол на движението на жертвите, като се злоупотребява с мерките за социално дистанциране, карантина и затваряне.

КОВИД-19 е имал сериозен отрицателен ефект върху трафика на хора, като е променил моделите и маршрутите на този престъпен феномен, както и начина на рекрутиране и контрол на жертвите. Трафикантите са се адаптирали към новата ситуация, като са използвали онлайн технологии, социални медии и КОВИД-19 като средства за измама, принуда и изнудване. Жертвите на трафик на хора са станали по-уязвими и по-изолирани, като са изправени пред по-големи рискове от експлоатация, насилие и здравословни проблеми.

КОВИД-19 и работата на институциите и организациите, борещи се срещу трафика на хора

Работата на институциите и организациите, които се борят с трафика на хора, също е била засегната от пандемията от КОВИД-19. Някои от основните проблеми и предизвикателства, пред които са се изправили, са:

- Намаляване на финансовите и човешките ресурси, необходими за осигуряване на подходяща помощ и защита на жертвите на трафик на хора, както и за провеждане на ефективни разследвания и съдебни процеси.
- Ограничаване на достъпа до жертвите на трафик на хора, които са по-изолирани и по-трудно достъпни за идентифициране, освобождаване и подпомагане.

- Нарушаване на нормалното функциониране на правоприлагащите органи и съдебната система, което води до забавяне или прекратяване на разследванията и съдебните процеси по дела за трафик на хора.
- Необходимост от адаптиране към новите форми и методи на трафик на хора, които изискват по-голяма техническа и цифрова компетентност и сътрудничество.

За да се справят с тези проблеми и предизвикателства, институциите и организациите, които се борят с трафика на хора, са предприели различни мерки, като например:

- Увеличаване на сътрудничеството и координацията между различните заинтересовани страни на национално, регионално и международно равнище.
- Разработване и прилагане на нови протоколи и насоки за идентифициране, освобождаване и подпомагане на жертвите на трафик на хора в условията на КОВИД-19.
- Предоставяне на алтернативни и иновативни форми на помощ и защита на жертвите на трафик на хора, като се използват онлайн платформи, хеликоптери, дронове и други технологии.
- Повишаване на осведомеността и капацитета на правоприлагащите органи и съдебните органи за справяне с новите форми и методи на трафик на хора, като се използват обучения, семинари, уебинари и други инструменти.

КОВИД-19 е предизвикал сериозни трудности и пречки за работата на институциите и организациите, които се борят с трафика на хора. Те са се опитали да се адаптират към новата ситуация, като са предприели различни мерки за подобряване на сътрудничеството, протоколите, помощта, защитата и обучението, свързани с трафика на хора. Въпреки това, остават много предизвикателства и необходимост от по-голяма подкрепа и ресурси за ефективното противодействие на този престъпен феномен.

Препоръки за борба с трафика на хора в условията на КОВИД-19

Някои от препоръките за подобряване на положението и защитата на правата на жертвите на трафика на хора в условията на пандемия биха могли да бъдат:

- Приемане на нова национална стратегия за борба с трафика на хора, която да отразява промените в моделите и методите на трафикантите, свързани с КОВИД-19, и да предвижда конкретни мерки за превенция, преследване, защита и партньорство.
- Увеличаване на финансирането на усилията за противодействие на трафика на хора, като се осигури достатъчно бюджет за подпомагане и

реинтеграция на жертвите, за обучение и оборудване на правоприлагащите органи и съдебните органи, и за провеждане на кампании за повишаване на осведомеността.

- По-добра защита на непридружените деца, които са жертви или потенциални жертви на трафик на хора, като се гарантира тяхното бързо идентифициране, освобождаване, настаняване, предоставяне на юридическа и психологическа помощ, и възможност за семейно обединяване или друга подходяща форма на закрила.
- Наказателно преследване на повече трафиканти и налагане на сериозни наказания за тях, като се използват съвременни технологии и методи за разследване, сътрудничество и обмен на информация между различните органи и държави, и зачитане на правата и достойнството на жертвите.
- Сериозен отговор на онлайн експлоатацията, като се предотврати и пресече трафика на хора за цели на сексуална експлоатация, принудителен труд или принудително просия, който се извършва чрез интернет, социални медии или други цифрови платформи, и като се защитят жертвите от тези форми на трафик.

Заклучение

Трафикът на хора е едно от най-сериозните и сложни престъпления срещу човечеството, което засяга милиони хора по света. Пандемията от КОВИД-19 е имала значително влияние върху този проблем, като е увеличила риска от попадане в мрежите на трафикантите, е променила моделите и маршрутите на трафика на хора, и е затруднила работата на институциите и организациите, които се борят с този феномен. В тази публикация са разгледани как КОВИД-19 повлиява на трафика на хора, в частност в Р България, като са използвани данни от официални източници, както и от международни доклади и проучвания. Също така са предложени някои препоръки за подобряване на положението и защитата на правата на жертвите на трафика на хора в условията на пандемия, които са свързани с приемането на нова национална стратегия, увеличаването на финансирането, по-добрата защита на непридружените деца, наказателното преследване на повече трафиканти и сериозния отговор на онлайн експлоатацията.

Използвана литература

Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ). (2021). МОТ: 255 млн. работни места са изгубени през 2020 г. заради ковид кризата, (Konfederatsia na nezavisimite sindikati v Bulgaria (KNSB), 2021, МОТ: 255

mln. работni mesta sa izgubeni prez 2020 g. zaradi kovid krizata), available at: <https://knsb-bg.org/index.php/2021/01/28/mot-255-mln-rabotni-mesta-sa-izgubeni-prez-2020-g-zaradi-kovid-krizata/>

NSI. (2021). Key indicators for Bulgaria, available at: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pages/KeyInd_e/KeyInd2021-04_en.pdf

World Bank. (2020). COVID-19 to Add as Many as 150 Million Extreme Poor by 2021.

WHO. (2023). World health statistics 2023: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals, available at: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240074323>

COVID-19 AND ITS IMPACT ON HUMAN TRAFFICKING – GLOBAL AND NATIONAL TRENDS

Viola Bankova, PhD student
Department of National and Regional Security
Faculty of Economics of Infrastructure
University of National and World Economy
e-mail: viola_bankova@unwe.bg

Abstract

The COVID-19 pandemic causes serious economic and social consequences at a global level, which affect the problem of human trafficking. The pandemic is not the cause of human trafficking, but it can intensify the factors that contribute to the exploitation of people, especially those from the most vulnerable sectors. The aim of this publication is to analyze the impact of COVID-19 on human trafficking worldwide, with a focus on Bulgaria. We will explore how COVID-19 has changed the dynamics of human trafficking, how the conditions for exploitation of the victims have changed and what measures have been taken to combat human trafficking in the period of the pandemic.

Keywords: COVID-19, pandemic, human trafficking, Republic of Bulgaria, national trends

JEL: F15, J16, K14, K37, O15, O17